

A KÁNONI KIVIZSGÁLÁSI ELJÁRÁSOK SZEMÉLYI KÉRDŐPONTJAI¹

INTERROGATORIA – Var. n. I.²

1. An cognoscant reverendissimum [N.],³ quomodo et a quanto tempore citra, an sit ipsius consanguineus, affinis, familiaris vel inimicus?
2. An sciant in qua civitate, dioecesi vel loco dictus dominus natus sit?
3. An sciant ipsum natum esse ex legitimo matrimonio ac honestis et catholicis parentibus?
4. An sciant cuius aetatis sit, et praesertim an expleverit 30.m annum?
5. An sciant eum esse in sacris ordinibus, quibus a quanto tempore citra, et praesertim an ante sex menses?
6. An sciant eum esse in ecclesiasticis functionibus, et in executione ordinum susceptorum diu versatum, in susceptione sacramentorum frequentem et devotum?
7. An sciant eum semper catholice vixisse, et in fidei puritate permansisse?
8. An sciant eum esse innocentia vitae, bonisque moribus praeditum, bonae vitae, conversationis et famae?
9. An sciant ipsum esse virum gravem, prudentem et rerum usu praestantem?
10. An sicant ipsum aliquo gradu in iure canonico vel in sacra theologia insignitum esse, vereque ea doctrina pollere, quae in episcopo requiritur ad hoc, ut possit alios docere?
11. An sicant ipsum aliquo munere ecclesiastico functum esse vel circa curam animarum, aut regimen alicuius ecclesiae se exercuisse, et quomodo in eis se gesserit, tam quoad doctrinam, quam quoad prudentiam et in integritatem, et quo modo etc.?
12. An sciant ipsum aliquando publicum scandalum dedisse circa fidem, mores sive doctrinam, vel aliquo corporis vel animi vitio, aliorum canonico impedimento teneri, quo minus possit ad hanc ecclesiam cathedralem promoveri, et quomodo etc.?

¹ A kérdőpontok előzetes, repozitóriumbeli közlésére magyar fordításuk kíséretében a kánoni kivizsgálási eljárások személyi részének 1605–1711 közötti módszeres feltárásának projektje keretében kerül sor. Célja az előpublikációk kiegészítése, használatuk segítése. E sajátos szeriális vaitkáni forrástípusra és az említett projektre további irodalommal lásd: TUSOR PÉTER, *Magyar püspökök kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvei 1605–1711 (Historiográfia és projekterv)*, Magyarország és a római Szentszék. II: Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15; szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás), Budapest–Róma 2017.

² Pyber János 1612. évi processzusában. P. Cons. vol. 12, fol. 580v.

³ Az adott jegyzőkönyvben a püspökjelölt és az egyházmegye neve kiírva, itt Pyber és Pécsé.

13. An bonum et idoneum ipsum existiment ad regendam ecclesiam cathedralem et episcopale munus subeundum, et dignum, qui ecclesiae [N.] praeficiatur, et unde moventur ad id existimandum?

1. Ismerik-e főtisztelendő ... urat, honnan és mióta; hozzátartozója, rokona, familiárisa avagy ellensége-e nekik?

2. Tudják-e, vajon melyik városban, egyházmegyében, vagy helységben született az említett úr?

3. Tudják-e, vajon törvényes házasságból, tisztességes s katolikus szülőktől származik, és hogy kik voltak a szülei?

4. Tudják-e, vajon milyen korú, és kiváltképpen, hogy betöltötte már harmincadik életévét?

5. Tudják-e, vajon felvette a szent papi rendeket, kiktől és mennyi idővel ezelőtt, és kiváltképpen hat hónappal korábban?

6. Tudják-e, vajon régóta gyakorolja az egyházi feladatokat és él a felvett szentségi rendekkel, továbbá gyakorta és áhítattal veszi magához a szentségeket?

7. Tudják-e, hogy mindig katolikusként élt és a hit tisztaságát megőrizte?

8. Tudják-e, hogy ártatlan és jó életű, kiváló erényekkel megáldott, szava járása, hírneve megfelelő?

9. Tudják-e, hogy komoly, okos és az ügyek vitelében kiemelkedően jártas férfiú?

10. Tudják-e, vajon ékeskedik-e valamilyen kánonjogi vagy szent teológiai fokozattal, és igazán kitűnik-e ama tudással, ami a püspöktől megkívántatik arra, hogy képes legyen mások tanítására?

11. Tudják-e, hogy viselt valamilyen egyházi tisztséget, vagy gyakorlatot szerzett akár a lelkek gondozásában vagy bármilyen egyház irányításában, és hogyan viselte magát ezekben, akár ami tudását vagy okosságát és feddhetetlenségét illeti, és honnan tudják?

12. Tudják-e, hogy valaha is nyilvános botrányt okozott hitével, erkölcsiével vagy tudásával kapcsolatosan, vagy hogy bárminemű testi vagy lelki fogyatékek, illetve más kánoni akadály áll fenn, amely miatt nem lehet őt ezen püspöki egyház élére előmozdítani, és honnan tudják?

13. Jónak és alkalmasnak gondolják-e őt az egyházmegye vezetésére és a püspöki hivatal viselésére, és méltónak, hogy a ... püspökség élére helyezzessék, és mi indítja őket, hogy így vélekedjenek?

INTERROGATORIA – Var. n. 1.a

A fentebbi 1612-es kérdőpontok gyakorlatilag már megegyeznek a VIII. Orbán által 1627-ben véglegesítettekkel, amelyek az ezt követően lefolytatott eljárásokban kivétel nélkül megtalálhatóak, következésképpen a magyar vonatkozású jegyzőkönyvekben is. Az elhanyagolható stiláris különbségek mellett említésre méltó eltérés az 1., a 10. és a 13. pontban található, melyeket kurzív szedés jelöl.

Emellett minden pontnál következetesen feltüntetésre kerül a tanú ismeretének eredetére rákérdező formula.⁴

1. An testis cognoscat promovendum, quomodo, a quo tempore citra, an sit ipsius consanguineus, affinis, *nimum familiaris, aemulus vel odiosus*?⁵
2. An sciat in qua civitate vel loco et dioecesi promovendus sit natus, et quae sit causa scientiae?
3. An sciat ipsum natum esse ex legitimo matrimonio atque honestis et catholicis parentibus, et quae sit causa scientiae?
4. An sciat cuius aetatis sit, et praesertim an expleverit 30. m annum?, et quae sit causa scientiae?
5. An sciat eum esse in sacris ordinibus, quibus, a quo tempore citra, praesertim an ante sex menses, et quae sit causa scientiae?
6. An sciat eum esse in ecclesiasticis functionibus, et in executione ordinum susceptorum diu versatum, in susceptione sacramentorum frequentem et devotum, et quae sit causa scientiae?
7. An sciat eum semper catholice vixisse, et in fidei puritate permansisse, et quae sit causa scientiae?
8. An sciat eum esse innocentia vitae, bonisque moribus praeditum, et an sit bonae conversationis et famae, et quae sit causa scientiae?
9. An sciat ipsum esse virum gravem, prudentem et rerum usu praestantem, et quae sit causa scientiae?
10. An sciat ipsum aliquo gradu in iure canonico vel in sacra theologia insignitum esse, *quibus in locis, quanto tempore et quo fructu ipsi theologiae vel iuri canonico operam dederit*,⁶ et an vere ea doctrina polleat, quae in episcopo requiritur ad hoc, ut possit alios docere, et quae sit causa scientiae?
11. An sciat ipsum aliquo munere ecclesiastico functum esse vel circa curam animarum, aut regimen *alterius*⁷ ecclesiae se exercuisse, et quomodo in eis se gesserit, tam quoad doctrinam, quam quoad prudentiam et in integritatem, et quae sit causa scientiae?
12. An sciat eum aliquando publicum scandalum dedisse circa fidem, mores sive doctrinam, vel aliquo corporis aut animi vitio, aliove canonico impedimento teneri, quominus possit ad ecclesiam cathedralem promoveri, et quae sit causa scientiae?

⁴ Modern publikációja (például): DANTE GEMMITI, *Il processo per la nomina dei Vescovi. Ricerche sull'elezione dei vescovi nel sec. XVII*, Napoli–Roma 1989, 81–83 („*Interrogatoria, quae necessaria sunt ad inquirendum omnes qualitates, quae in promovendis requiruntur*”). – Ha a jelölt szervetes, a kérdőpontok változatlanok, viszont kérni kell a rendi eljáró tanúsítványát is. Uo., 84.

⁵ A betoldott rész fordítása: ‘túlságosan baráti, vetélytársi vagy gyűlölettől elfogult’.

⁶ A betoldott rész fordítása: ‘mely helyeken, mennyi ideig és milyen eredménnyel foglalkozott mágával a teológiával vagy a kánonjoggal’.

⁷ Ti. ‘másik egyháznak’.

13. An eum bonum et idoenum existimet ad regendam ecclesiam cathedralem, et praesertim eam, ad quam ipse est promovendus, an dignum qui ad illam promoveatur, et an ipsius promotionem eidem ecclesiae utilem et proficuum futuram esse censeat, et quare ita existimet?⁸

A kánoni kivizsgálások VIII. Orbán-féle 1627-es szabályozásáig XIV. Gerely 1591-es, az eljárások történetében meghatározó jelnetőségű konstitúciója volt érvényben. Ez azonban nem tartalmazott tételes kérdőpontokat, hanem összességében határozta meg a vizsgálat tematikáját. Így válik érthetővé, miért használtak többféle kérdőformulát, illetve a tanúvallomások kötetlenebb volta is⁹

INTERROGATORIA – Var. n. 2.¹⁰

1. An cognoscant reverendissimum dominum [N.], quomodo et a quanto tempore citra, et an sit ipsius testis consanguineus, affinis, familiaris vel inimicus?
2. An sciant in qua diocesi, civitate et loco dictus dominus natus sit?
3. An sciant ipsum natum esse ex legitimo matrimonio et honestis et catholicis parentibus, et quibus?
4. An sciant cuius aetatis sit, et praesertim an explevit trigesimum annum?
5. An sciant eum esse in sacris ordinibus constitutum, quibus et a quo tempore, et an in eorum executione versatum ac in sacramentorum susceptione frequentem?
6. An sciant eum semper catholice vixisse et esse innocentia vitae bonisque moribus praeditum, honestae conversationis et famae, et quomodo id sciant?
7. An sciant ipsum esse virum gravem, prudentem et usu rerum praestantem, et quomodo?
8. An sciant ipsum aliquo gradu in iure canonico vel in sacra theologia insignitum esse, vereque ea doctrina pollere, quae in episcopo requiritur ad hoc, ut possit alios docere, et quomodo?
9. An sciant eum aliquo munere ecclesiastico aliquando functum esse vel circa curam animarum aut regimen alicuius ecclesiae se exercuisse, et quomodo in eis se

⁸ A kérdőpont átirta második fele így szól: 'és kiváltképpen azon egyházmegye élére, amelyre jelölve van, és vajon méltó-e, hogy ide helyezzék, és vajon kinevezését ugyanezen egyház élére hasznos és eredményesnek tartja-e, és miért gondolja így?'

⁹ Vö. GEMMITI, *I processi dei vescovi*, 69skk.

¹⁰ Pázmány Péter 1616. évi processzusában. Kiadva: CVH II/6, 65–68; magyar fordítása: 18–20. A 12–24. kérdés az egyházmegyeről, a 24. az üresedésről és a kegyuraságról: „An dicta ecclesia [N.] de praesenti vacet, quomodo et a quanto tempore citra, si est de iure patronatus et cuius, et quomodo id sciant?”. A kérdőpontokat formulaszerűen hozzuk, az [N.] helyén a forrásban Pázmány és Esztergom neve áll. Meghagytuk ugyanakkor az érsekségre utaló kifejezéseket, püspökség esetében ezek is értelemszerűen megváltoznak.

gesserit, tam quoad doctrinam, quam quoad prudentiam et integritatem, et quomodo?

10. An sciant eum aliquando publicum scandalum dedisse circa fidem, mores sive doctrinam vel aliquo corporis aut animi vitio, aliove canonico impedimento teneri, quominus possit ad hanc ecclesiam metropolitanam promoveri, et quomodo?

11. An bonum et idoneum ipsum existiment ad regendam ecclesiam metropolitanam et archiepiscopale onus subeundum et dignum, qui ecclesiae [N.] prae-ficiatur; et unde moventur ad id existimandum?

1. *Ismerik-e főtisztelendő [N.] urat, honnan és mióta; hozzátartozója, rokona, familiárisa avagy ellensége-e nekik?*

2. *Tudják-e, vajon melyik egyházmegyében, városban vagy helységben született az említett úr?*

3. *Tudják-e, vajon törvényes házasságból, tisztességes s katolikus szülőktől származik, és hogy kik voltak a szülei?*

4. *Tudják-e, vajon milyen korú, és kiváltképpen, hogy betöltötte már harmincadik életévét?*

5. *Tudják-e, vajon felvette a szent papi rendeket, kiktől és mikor, és hogy gyakorlásukban tevékeny, továbbá gyakran járul-e szentségekhez?*

6. *Tudják-e, vajon mindig katolikusként élt, ártatlan életű és kiváló erényekkel megáldott, tisztességes szava járású és bírnevű? Honnan tudják mindezeket?*

7. *Tudják-e, vajon megfontolt, bölcs és az ügyek intézésében kitűnő férfiú? Honnan tudják?*

8. *Tudják-e, vajon szerzett fokozatot kánonjogból, illetve a szent teológiából, és hogy valóban rendelkezik azzal a tudással, amit a püspöktől megkívánnak, hogy másokat taníthasson? Honnan tudják?*

9. *Tudják-e, vajon betöltött valaha egyházi hivatalt, illetve lelkipásztorkodott vagy szerzett gyakorlatot valamely egyház kormányzásában, és hogyan viselte magát ezekben, akár tudását, akár bölcsességét, akár feddhetetlenségét tekintve? Honnan tudják mindezeket?*

10. *Tudják-e, hogy bármikor nyilvános botrányt okozott volna, akár hitével, akár erkölcsével, akár tudásával kapcsolatosan, vagy testi, lelki vétkek, esetleg más kánoni akadály tartaná fogva, ami miatt nem lehetne a főegyházmegye élére állítani? Honnan tudják?*

11. *Vajon jónak és alkalmasnak vélik-e őt a főegyházmegye irányítására és az érseki tisztesség terhének viselésére, és méltónak tartják-e, hogy a ... egyházmegye élére helyezzék? Mi indítja őket arra, hogy ezt gondolják?*

INTERROGATORIA – Var. n. 3.¹¹

1. An dominus testis dictum reverendissimum promovendum et quomodo cognoscat, et a quot annis, et an sit aliqua affinitate, aut consanguinitate ei coniunctus.
2. An sciat, et quomodo, utrum idem reverendissimus dominus promovendus sit natus ex legitimo matrimonio et ex parentibus catholicis.
3. An sciat, quod expleverit annum trigesimum.
4. Et quod ante sex saltem menses sacris sit ordinibus initiatus.
5. An idem reverendissimus dominus promovendus doctor sit aut licentiatus in sacra theologia, aut iure canonico, aut certe publicum aliquod testimonium habeat alicuius academia, quo ad alios docendos idoneos esse declaretur, vel saltem an dominus testis sciat ipsum esse talem, qui docere possit ea, quae Christianum populum scire oportet.
6. Quibus in locis studuerit, et quanto tempore.
7. An talis sit, qui muneris episcopalis sibi inciuncti necessitati satisfacere valeat.
8. An in ecclesiasticis functionibus diu sit versatus.
9. An sit purus fide, et constans catholicus Romanus.
10. An sciat vitae innocentis, famaеque integrae, ac prudens.
11. An habeat rerum usum.

1. *Ismeri-e és honnan a tanú úr az említett főtisztelendő jelöltet, mióta, és vérszerinti vagy más rokonsággal kötődik hozzá?*

2. *Tudja-e és honnan, hogy a főtisztelendő jelölt úr törvényes házasságból és katolikus jelöltektől született?*

3. *Tudja-e, hogy betöltötte harmincadik életévét.*

4. *És hogy legalább hat hónappal ezelőtt megkapta a szent rendeket?*

5. *Vajon a főtisztelendő jelölt úrnak van licencia-fokozata a szent teológiából vagy kánonjogból, vagy éppen valamilyen nyilvános akadémiai bizonyítványa, mely őt alkalmasnak nyilvánítja mások tanítására, vagy legalább a tanú úr tudja róla, hogy olyan, aki képes tanítani mindazon ismereteket, amelyeket a keresztény hívőknek tudniuk kell?*

6. *Milyen helyeken tanult és mennyi ideig?*

¹¹ Dallos Miklós pécsi processzusában, P. Vienna, n. 6. Csupán a 12. pont vonatkozik az egyházmegyére, több kérdés nincsen: „An sciat, qualis sit dictae ecclesiae status, ubi situs, quanti sit ipsius redditus, quomodo vacet, et cuius archiepiscopi sit suffraganeus.” – Dallos Miklós győri processzusánál (P. Vienna, n. 11) a kérdőpontok tartalmát a válaszokból kikövetkeztethetjük ki, a sorrend teljesen egyedi, és tanúnként változó. Az első tanúnál: 1. Ismerettségük 2. Rokonok-e 3. Származása 4. Életkora 5. Mióta pap? 6. Tanulmányai 7. Tisztességes-e 8. Járatos-e az egyházi funkciókban, prudens-e? 9. Mindig katolikus, tiszta hitű volt-e 10. Egyházmegye jövedelmeiről 11. Mióta van üresedésben 12. Melyiknek a szuffraganeusa. A többi tanúnál a 6. pont után keveredik a kérdőpontok sorrendje, hol. 10., hol 11 kérdés van, hiányzik például a katolicitásra vonatkozó, vagy csak 1-1 utal az egyházmegyére.

7. *Olyan-e, aki a rábízott püspöki hivatal szükségletének eleget tudni tenni?*
8. *Az egyházi feladatokban régóta jártas-e?*
9. *Vajon tiszta hitű és állhatatos római katolikus?*
10. *Tudja-e, hogy ártatlan életű, sértetlen hírnevű és okos?*
11. *Vajon jártas-e az ügyek vitelében?*

INTERROGATORIA – Var. n. 4.¹²

1. An testis cognoscat episcopum transferendum, quomodo, a quo tempore citra, an sit ipsius consanguineus, cognatus, affinis, nimium familiaris, inimicus, aemulus, vel odiosus?
2. An sciat ipsum consecrationis munus susepisse, et quae sit causa scientiae?
3. An sciat per quot annos fuerit episcopus illius ecclesiae, et quae sit causa scientiae?
4. An sciat eum in sua ecclesia et dioecesi assidue resedisse?
5. An sciat eum diligenter, et saepe dictam suam ecclesiam et dioecesim visitasse, opportune omnibus necessitatibus occurrisse et providisse, eiusque decreta et mandata debitae exequutioni demandari curasse, et quae sit causa scientiae?
6. An sciat eum saepe solemniter celebrasse, ordinationes iuxta necessitatum exigentiam habuisse, confirmationis sacramentum ministrasse, ceteraque pontificalia exercuisse, et quae sit causa scientiae?
7. An sciat eum pietatis, charitatis et prudentiae in gubernando specimen dedisse, ac verbo et exemplo profecisse, et quae sit causa scientiae?
8. An sciat eum prudenter ubilibet, et diligenter se gessisse in defendendis, conservandis et augendis iurisdictionibus spirituali et temporali, iuribus ac bonis omnibus suae ecclesiae, et quae sit causa scientiae?
9. An sciat vere ea doctrina ipsum pollere, quae in episcopo requiritur ad hoc, ut possit alios docere, et quae sit causa scientiae?
10. An dignum eum existimet, qui transferatur ad ecclesiam N., et an censeat eius translationem fore ipsi ecclesiae N. utilem et proficuum, et quare ita existimet et censeat?

1. *Vajon a tanú ismeri-e az áthelyezendő püspököt, honnan és mióta, vér szerint vagy egyéb rokona-e, túlságosan baráti, ellenséges, vetélytársi vagy gyűlölettől elfogult irányában?*

2. *Tudja-e, hogy püspökké szentelték, és mi ismerete oka?*
3. *Tudja-e, hogy hány évig volt püspöke azon egyházmegyének, és mi ismerete oka?*

¹² Magyar viszonylatban először Draskovich váci processzusában alkalmazták, P. Dat., vol. 10, fol. 228rv. – Modern kiadása (például): GEMMITI, *I processi dei vescovi*, 84–86 („*Quid sit servandum in translatione alicuius episcopi ad alteram ecclesiam*”).

4. Tudja-e, hogy székbélyén és egyházmegyéjében folyamatosan rezideált?
5. Tudja-e, hogy szorgalmasan és gyakran vizitálta egyházmegyéjét, megfelelően szembesült és törődött minden problémával, odafigyelt arra, hogy határozatai és utasításai kellően végrehajtásra kerüljenek, és mi ismerete oka?
6. Tudja-e, hogy gyakran végzett ünnepélyesen szertatásokat, a papszenteléseket a szükségletek által megköveteltek szerint végezte, a bérmlás szentségét kiszolgáltatta és az egyéb főpapi feladatokat gyakorolta, és mi ismerete oka?
7. Tudja-e, hogy a kormányzás során tanújelét adta a kegyességnek, szeretetnek és okoságnak, szavával és példájával jó hatást gyakorolt, és mi ismerete oka?
8. Tudja-e, hogy bármikor okosan és szorgalmasan védte, őrizte és gyarapította egyházmegyéjének lelki és világi joghatóságát, összes jogát és javát, és mi ismerete oka?
9. Tudja-e, hogy igazán ékeskedik azon tudással, ami a püspöktől megkívántatik arra, hogy képes legyen mások tanítására, és mi ismerete oka?
10. Méltónak gondolja-e, hogy átbelyeztessék ... egyházmegye élére, és hasznosnak és eredményesnek gondolja-e átbelyezését ezen egyházmegye számára, és miért véli és tartja így?

(TUSOR PÉTER)